

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӘРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӘЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӘРЕ

(2023-2024 нче уку елы)

4 нче сыйныф

Үткәрү вакыты – 120 минут

Максималь балл – 56

I. Тестлардан дәрәс җавапны билгеләгез.

1. Яңгырау тартык авазлардан гына торган сүзгә билгеләгез. (2 балл)

- а) усак
- ә) каен
- б) чыршы
- в) имән

2. Калын сузык авазлардан гына торган сүзгә билгеләгез. (2 балл)

- а) сарымсак
- ә) чөгәндәр
- б) кишәр
- в) помидор

3. Нокталар урынына о хәрәфә языла торган сүзгә билгеләгез. (2 балл)

- а) т..нъяк
- ә) й..зак
- б) яңг..р
- в) ж..рчы

4. Юлдан-юлга күчәрәп булмый торган сүзгә билгеләгез. (2 балл)

- а) кояш
- ә) болыт
- б) дөнья
- в) ябалак

5. *Тирән* сүзгә антонимын билгеләгез. (2 балл)

- а) биек
- ә) сай
- б) тәбәнәк
- в) киң

6. Кушма сүзгә билгеләгез. (2 балл)

- а) башкала
- ә) күлмәк
- б) башлык
- в) бала-чага

7. Чыгыш килешендәге исемне билгеләгез. (2 балл)

- а) мәктәпнең
- ә) мәктәптән
- б) мәктәпне
- в) мәктәпкә

8. Үткән заман хикәя фигыльне билгеләгез. (2 балл)

- а) барам
- ә) барырмын
- б) барачакмын
- в) бардым

9. Алмашлыкны билгеләгез. (2 балл)

- а) укытучы
- ә) батыр
- б) алар
- в) укыйм

10. Сорау жөмләне билгеләгез. (2 балл)

- а) Без урамда уйныйбыз.
- ә) Бүген көн салкынмы?
- б) Укучылар, дәфтәргә языгыз!
- в) Бүген көн искиткеч!

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрәфләрне дәрәс итеп урнаштырып, мәкальне укыгыз һәм языгыз. (5 балл)

МШЕИЖ ЙЫЫҢАСШ СИЛӘК, ГӘНӘЧЧЕ ӘМӘЗ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

Авазларны _____ һәм ишетәбез. [a], [o], [y], [ы] – _____ сузык авазлар. -ма/-мә кушымчасына _____ төшми. Кечкенә, нәни, бәләкәй – _____ сүзләр. Нечкә әйтелешле сүзгә _____ кушымча ялгана. -ның/-нең – _____ килеше кушымчасы. _____ предметның санын, исәбен белдерә. Хикәя фигыльләр өч заманда кулланыла: хәзерге, үткән һәм _____.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Сүзләрне татар теленә тәржемә итеп языгыз. (3 балл)

снег – _____	санки – _____
снежок – _____	варежки – _____
лыжи – _____	шуба – _____

2. Төшөп калган хәрефләрне языгыз. (5 балл)

Бүген кар күп я..ган. Рәшитне.. әнисенә ..ш арткан. Ул тротуар чистартырга урамга чыкты. Рәшит тә үзе кебек к..чкенә к..рәк алды да кар к..ри башлады. Аның к..рәге фанер..ан эшлә..гән – жи..ел. (Абдулла Әхмәттән)

2.1. Сүзләрнең антонимнарын языгыз. (3 балл)

күп – _____ арткан – _____ чыкты – _____

2.2. Зат алмашлыкларын күчереп языгыз, килешләрэн билгеләгез. (2 балл)

_____

3. Кышын буш вакытларыгызны сез ничек үткәрәсез? Шул хакта 8-10 жөмлэдән торган бәйләнешле текст языгыз. (10 балл)

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӘЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӨН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ

(2023-2024 нче уку елы)

5 нче сыйныф

Үткәру вакыты – 120 минут

Максималь балл – 56

I. Тестлардан дөрес жавапны билгеләгез.

1. Саңгырау тартык авазлардан гына торган сүзне билгеләгез. (2 балл)
  - а) мәктәп
  - ә) ишек
  - б) кыңгырау
  - в) акбур

2. Нечкә сузык авазлардан гына торган исемне билгеләгез. (2 балл)
  - а) Илнур
  - ә) Алмазия
  - б) Гөлчәчәк
  - в) Мансур

3. Жәмләдәге кече тел (увуляр) [к] авазының санын билгеләгез. (2 балл)
Сукыр күп күрер, аксак күп йөрер. (Мәкаль)
  - а) 1
  - ә) 2
  - б) 3
  - в) 4

4. Жәмләдәге басымы соңгы ижеккә төшмәгән сүзне билгеләгез. (2 балл)
Һөнәр ашарга сорамый, үзе ашата. (Мәкаль)
  - а) һөнәр
  - ә) ашарга
  - б) сорамый
  - в) ашата

5. *Саран* сүзенең антонимын билгеләгез. (2 балл)
  - а) тар
  - ә) тырыш
  - б) тыйнак
  - в) юмарт

6. Кушма сүзне билгеләгез. (2 балл)
  - а) чүлмәк
  - ә) билбау

- б) кура жыләге
- в) савыт-саба

7. Жәмләдәге исемнең килешен билгеләгез. (2 балл)

Сандугачны сайрарга өйрәтмиләр. (Мәкаль)

- а) баш килеш
- ә) иялек килеше
- б) юнәлеш килеше
- в) төшем килеше

8. Жәмләдәге калын хәрефләр белән бирелгән сүзнең төрен билгеләгез. (2 балл)

*Егет кешега **жңитмеш** төрле һөнәр дә аз.* (Мәкаль)

- а) исем
- ә) сыйфат
- б) сан
- в) фигыль

9. Боерык фигыль кулланылган мәкальне билгеләгез. (2 балл)

- а) Кәкре агачсыз урман булмый.
- ә) Агачтан яфрак төшми тормый.
- б) Алма агачыннан ерак төшми.
- в) Алманың кызылына алданма.

10. Жәмләнен иясен билгеләгез. (2 балл)

Акылсыз башка алтын бүрек файда бирми. (Мәкаль)

- а) башка
- ә) акылсыз
- б) бүрек
- в) алтын

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрефләрне дәрес итеп урнаштырып, мәкальне укыгыз һәм языгыз. (5 балл)

ЗНИДЕЕГҢ РШЫЫП НЛЕӘБ ТБАЫЛОГП МУЙБЛЫ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле авазны һәм сүзләрне языгыз. (8 балл)

В хәрефе [в] һәм [__] авазларын белдерә. Сүзләрнең мәгънәләре _____ сүзлекләрдә күрсәтелә. Бер тамырдан ясалган сүзләр _____ сүзләр дип атала. -га/-гә – _____ килеше

кушымчасы. Мин, син, ул – _____ алмашлыклары. Ия _____ килештәге зат алмашлыклары белән белдерелә ала. Жөмлөләр _____ уйны белдерә. _____ кисәкләр бер-берсе белән тезүле бәйләнештә килә.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Жөмлөләрне татар теленә тәржемә итеп языгыз. (3 балл)

Рано вставай.

Не бойсы воды – мойся!

Вовремя пей, вовремя ешь.

(Самуил Маршак)

2. Төшөп калган хәрәфләрне языгыз. (4 балл)

Без га_л_б_ез белән спорт яратабыз. Көн саен иртән паркта йөгерәбез. _н_ем белән абыем й_з_рг_я раталар. Мин хоккей белән ш_г_ль_л_н_м.

_р_көнне без жиләк-жимеш ашыйбыз. Мин баллы ризык ашамыйм. Ул т_ш_л_рг_я зыянлы.

2.1. Сүзләрнең антонимнарын языгыз. (3 балл)

көн – _____ баллы – _____ зыянлы – _____

2.2. Сүзләрнең синонимнарын языгыз. (3 балл)

йөгерү – _____ баллы – _____ зыянлы – _____

3. Сөз нинди ризыклар ашарга яратасыз? Дөрөс туклану ни өчен кирәк? Шул хакта 8-10 жөмлөдән торган бәйләнешле текст языгыз. (10 балл)

РУС ТЕЛЕНДӨ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӨ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӘЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӨН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ

(2023-2024 нче уку елы)

6 нчы сыйныф

Үткәру вакыты – 150 минут

Максималь балл – 58

I. Тестлардан дөрес жавапны билгеләгез.

1. Жөмлэдә кулланылган тел арты [к] авазының санын билгеләгез. (2 балл)
Куркакның йодрыгы кесәсендә. (Мәкаль)
  - а) 1
  - ә) 2
  - б) 3
  - в) 4
2. Жөмлэдәге ирен гармониясенә буйсынган сүзләр санын билгеләгез. (2 балл)
Жәен йоклама, кышын өлгерерсең. (Мәкаль)
  - а) 1
  - ә) 2
  - б) 3
  - в) 4
3. Сүзнең басымы дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)
  - а) у'-кы-мый-лар
  - ә) у-кы'-мый-лар
  - б) у-кы-мы'й-лар
  - в) у-кы-мый-ла'р
4. Синонимнарны билгеләгез. (2 балл)
  - а) жырлый, бии
  - ә) утыра, баса
  - б) йөгәрә, атлый
  - в) ялтырый, жемелди
5. Фразеологизмның антоним парын билгеләгез. (2 балл)
Балтасы суга төшү
  - а) су кебек эчү
  - ә) утлы табага бастыру
  - б) агач атка атландыру
  - в) түбәсе күккә тию

6. Жөмлөдөгө ясалма сүзне билгелэгез. (2 балл)

Бер карлыгач килү белән, яз башланмый. (Мәкаль)

- а) карлыгач
- ә) килү
- б) белән
- в) башланмый

7. Жөмлөдөгө калын хәрефләр белән бирелгән исемнең килешен билгелэгез. (2 балл)

Кеше яраткан эшен яхшы эшли. (Мәкаль)

- а) баш килештә
- ә) төшем килешендә
- б) чыгыш килешендә
- в) урын-вакыт килешендә

8. Кимлек дәрәжәсендәгә сыйфатны билгелэгез. (2 балл)

- а) сары
- ә) сарырак
- б) сап-сары
- в) саргылт

9. Жөмлөдөгө фигыльнең төрен билгелэгез. (2 балл)

Батырлыгыңны майданда сынат. (Мәкаль)

- а) хәзерге заман хикәя фигыль
- ә) үткән заман хикәя фигыль
- б) килчәк заман хикәя фигыль
- в) боерык фигыль

10. Жөмлөнөң хәбәрен билгелэгез. (2 балл)

Көндөзгә эш кичке эштән көләр. (Мәкаль)

- а) көндөзгә
- ә) эш
- б) эштән
- в) көләр

II. Башыгызны эшлэтегез.

Хәрефләрне дөрес итеп урнаштырып, мәкальне укыгыз һәм языгыз. (5 балл)

ЫШЯХ ЭИГРЖ НӨКШТӘ ЫКЛОР ЛГАМСАЮ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

[y] – калын, _____ сузык аваз. Төлкә – _____ сүз төркеме, ә хәйләкәр – _____. Жәй – _____ – антоним сүзләр.

Чүп – _____ исем, чүплек – ясалма исем. Сыер, сарык, чыпчык _____? соравына жавап бирэ. -дан/-дән – _____ килеше кушымчасы. Китте – _____ заман хикәя фигыль.

IV. Гамәли-ижәди бирем.

1. Шигырьдәге жөмлөләрне татар теленә тәржемә итеп языгыз. (4 балл)

Наступили холода.
Обернулась в лёд вода.
Длинноухий зайка серый
Обернулся зайкой белым.

2. Төшөп калган хәрәфләрне языгыз. (3 балл)

Әппәс исемле бер бәләкәй аю баласы яши икән урманда. Ул яз көне бакча казыган, бер түтәлгә кишер чәчкән. Кәбестә, кыяр да утырткан. Помидор белән шалкан да үстергән ул.

Көз житкән. Яшелчәләр ..лгергән. **Бәләкәй аю баласы кишерне дә алган, кәбестәне дә алган, кыяр белән помидорны да жыйган, шалканны да йолкыган.**

Аю урмандагы барлык ..әнлекләрне яшелчәләр белән с..йлаган. Барысы да Әппәскә рә..мәт укыганнар. Кыш житкән. Кыш житкәч, аюлар кар астындагы ..ннәренә кереп йокларга ята. Бәләкәй Әппәс тә кар астына к..ыш ясаган да йокларга яткан. (*Рабит Батулладан*)

2.1. Сингармонизм законының рәт гармониясенә буйсынмаган сүзләрне күчереп языгыз. (1 балл)

2.2. Текстта кулланылган антоним сүзләрне парлап языгыз. (4 балл)

2.3. Калын хәрәфләр белән бирелгән жөмлэдәге тиңдәш кисәкләрне күчереп языгыз. (3 балл)

3. Әппәс, йоклаганда, нинди төш күрер икән? Фикерләрегезне 8-10 жөмлэдән торган бәйләнешле текст итеп оештырыгыз. (10 балл)

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ

(2023-2024 нче уку елы)

7 нче сыйныф

Үткәрү вакыты – 150 минут

Максималь балл – 62

I. Тестлардан дөрес җавапны билгеләгез.

1. Жәмләдәге сузык авазларның санын билгеләгез. (2 балл)

Аз сөйләгән аз ялгышыр. (Мәкаль)

- а) 6
- ә) 7
- б) 8
- в) 9

2. Жәмләдәге калын хәрефләр белән бирелгән сүзнең транскрипциясен билгеләгез. (2 балл)

*Былтыр **кысқанга** быел кычкырмыйлар.* (Мәкаль)

- а) [кысқанга]
- ә) [косқанга]
- б) [кысқанга]
- в) [кысқаңга]

3. Жәмләдәге ачык ижекларның санын билгеләгез. (2 балл)

*Ай якты да, **жылытмый**.* (Мәкаль)

- а) 2
- ә) 3
- б) 4
- в) 5

4. Фразеологик әйтелмә булмаган рәтне билгеләгез. (2 балл)

- а) биш бармак
- ә) биш көнлек дөнья
- б) биш былтыр
- в) биш бармак кебек

5. Жәмләдәге калын хәрефләр белән бирелгән сүзләрнең төрен билгеләгез. (2 балл)

***Сай** елга шалтырап ага, **тирән** елга – тавышсыз.* (Мәкаль)

- а) синонимнар
- ә) омонимнар
- б) антонимнар

в) фразеологик әйтелмәләр

6. Ясалма сыйфатны билгеләгез. (2 балл)

- а) кызыл
- ә) матур
- б) жылы
- в) жиләс

7. Жәмләдәге калын хәрәфләр белән бирелгән исемнең килешен билгеләгез. (2 балл)

Дус акчадан кыйммәт. (Мәкаль)

- а) иялек килешендә
- ә) юнәлеш килешендә
- б) чыгыш килешендә
- в) урын-вакыт килешендә

8. Күләм-чама рәвешен билгеләгез. (2 балл)

- а) жәяү
- ә) ерак
- б) күп
- в) кышын

9. Жәмләдәге сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын билгеләгез. (2 балл)

Кайда коймак, шунда кунак. (Мәкаль)

- а) зат алмашлыгы, исем, зат алмашлыгы, исем
- ә) сорау алмашлыгы, фигыль, күрсәтү алмашлыгы, исем
- б) сорау алмашлыгы, фигыль, сорау алмашлыгы, исем
- в) сорау алмашлыгы, исем, күрсәтү алмашлыгы, исем

10. Жәмләнен төрен билгеләгез. (2 балл)

Кеше арасында кеше бул! (Мәкаль)

- а) хикәя
- ә) сорау
- б) боеру
- в) тойгылы

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрәфләрне дәрәс итеп урнаштырып, мәкальне укыгыз һәм языгыз. (5 балл)

КЯАУЛ НЕЕШКҢЕ ӘИЖКЕЛС ЫЧРКО ЛБРУЫ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

Хәрефләрне _____, язабыз һәм укыйбыз. [ң], [щ], [х], [һ] – парсыз _____ тартыклар. Телдә яна гына барлыкка килеп кулланыла башлаган сүзләр _____ дип атала. Ак – _____ – антоним сүзләр. Балык – тамыр исем, балыкчы – _____ исем. Башла, душлаш – _____ фигыль ясалган. -дан/-дән, -тан/-тән – _____ килеше кушымчасы. Исемнәр берлек һәм _____ санда килә.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Табышмакның эчтәлеген татар теленә хикәя формасында тәржемә итеп языгыз. (5 балл)

Дел у меня немало:
Я белым одеялом
Всю землю укрываю.
В лёд реки убираю.
Белю поля, дома.
А зовут меня зима.

2. Төшөп калган хәрефләрне языгыз. (4 балл)

Ренат рәсем төш..рергә бик ярата. Ул ө..ләр ясый, ..өгерек атлар да эшләр куя.

Беркөнне малай кэг..зь тапты, карандаш алды да рәсем ясарга утырды. Тик менә нәрсә ясарга? Машинаны ул ясый белә, танк рәсемен матур итеп эшли ала. Нәрсә ясарга с..ң? Шулай аптырап торганда, аның күзе өстәлдәге китапка т..ште. Китапның ачылып торган битендә менә дигән рәсем: ди..гезнең зэ..гәр дулкыннарын ярып, бер зур кораб бара. (Абдулла Алиштан)

2.1. Сингармонизм законының рәт гармониясенә буйсынмаган сүзләрне күчереп языгыз. (4 балл) _____

2.2. Сүзнең антоним парын языгыз. (1 балл)

тапты – _____

2.3. Кушма сүзне күчереп языгыз, мәгънәле кисәкләрен билгеләгез. (2 балл)

2.4. *Зәңгәр* сыйфатын дәрәжәләр белән төрләндереп языгыз. (2 балл)

2.5. Икенче жөмләнең иясен күчереп языгыз. (1 балл) _____

3. Сезнең алдыгызга ак кәгазь һәм төсле карандашлар куйсалар, сез нинди рәсем ясар идегез? Ни өчен? Фикерләрегезне 8-10 жөмлэдән торган бәйләнешле текст итеп оештырыгыз. (10 балл)

Муниципаль тур

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ
(2023-2024 нче уку елы)

8 нче сыйныф

Үткәрү вакыты – 150 минут

Максималь балл – 64

I. Тестлардан дөрес җавапны билгеләгез.

1. Жәмләдәге ирен гармониясе чагылыш тапкан сүзләрнең санын билгеләгез.

(2 балл)

Тозсыз сүздән тозлы ботка тәмлерәк. (Мәкаль)

- а) 1
- ә) 2
- б) 3
- в) 4

2. Жәмләдәге калын хәрәфләр белән бирелгән сүздәге аваз үзгәрешен билгеләгез. **(2 балл)**

Ялкауның кулы куенынан чыкмас. (Мәкаль)

- а) тартыклар чиратлашуы
- ә) яңгыраулыкта охшашлану
- б) ирен ассимиляциясе
- в) борын ассимиляциясе

3. Жәмләдәге калын хәрәфләр белән күрсәтелгән сүз урынына туры килә торган фразеологизмны билгеләгез. **(2 балл)**

Әнием эшсез йөрүчеләрне яратмый.

- а) авыз ерып
- ә) жиде кат күккә менеп
- б) жил куып
- в) сүзгә кесәгә керми

4. *Иңтиһад* сүзенең бүгенге көндә кулланыла торган вариантын билгеләгез.

(2 балл)

- а) тырышлык
- ә) хат
- б) көнчыгыш
- в) акыл

5. Ясалма исемне билгеләгез. **(2 балл)**

- а) балам
- ә) сөйләм

- б) түшәм
- в) күлмәк

6. Ияртүче теркәгечне билгеләгез. (2 балл)

- а) ләкин
- ә) чөнки
- б) һәм
- в) яки

7. Сәбәп-максат рәвешен билгеләгез. (2 балл)

- а) мамыктай
- ә) аз
- б) бүген
- в) тикмәгә

8. Жөмләдәге калын хәрәфләр белән бирелгән сүзнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын билгеләгез. (2 балл)

Дөядәй буең булганчы, төймәдәй уең булсын. (Мәкаль)

- а) хикәя фигыль
- ә) шарт фигыль
- б) хәл фигыль
- в) инфинитив

9. Сүзтезмәне билгеләгез. (2 балл)

- а) тәмле жиләк
- ә) жиләк
- б) яшелчә, жиләк-жимеш
- в) кура жиләге

10. Жөмләнең иясен билгеләгез. (2 балл)

Тырышкан табар, ташка кадак кагар. (Мәкаль)

- а) тырышкан
- ә) ташка
- б) кадак
- в) кагар

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрәфләрне дәрәс итеп урнаштырып, мәкальне укыгыз һәм языгыз. (6 балл)

РАЗБЫК ЫАКГБЫ КРАЫНСААД ЫТАРБ ӘЖРИГ АГЛЫЕ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

Татар сүзләрәндә сузыклар я калын гына, я _____ генә булалар. _____ авазлар үзләре генә ижек барлыкка китерә алмыйлар. Охшаш мәгънәле сүзләр _____ дип атала. Сүзгә ялганып килә торган кисәк _____ дип атала. РФ – тезмә сүзнен _____ хәрәфләрәнән ясалган кыскартылма исем. Баллы – предметның _____ белдерә торган сыйфат. Асыл сыйфатлар _____ белән төрләнәләр. Фигыльләр _____ һәм юклыкта килә ала.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Жөмлэләрне татар теленә тәржемә итеп языгыз. (6 балл)

Белым ровным слоем покрыл снег всю землю. Поля и лесные поляны теперь – как гладкие чистые страницы какой-то гигантской книги.

Днём идёт снег. Кончится – страницы чистые. Утром придёшь – белые страницы покрыты множеством таинственных значков, черточек, точек, запятых. (*Виталий Бианки*)

2. Төшөп калган хәрәфләрне языгыз. (3 балл)

Кышкы урманда

Кыш – художник, с..кланырлык итеп,

Ямь, матурлык биргән урманга.

Бар жирдә дә ..омшак кар жәймәсе:

Алан..ар да ап-ак, юллар да.

Өсләренә көяз чыршыларның

Ак ..фәктәй бәсләр уралган.

Та.. тууга, энже б..ртекләре

Балкый анда алсу нурлардан. (*Әнәс Кари*)

2.1. Сингармонизм законының рәт гармониясенә буйсынмаган сүзне күчереп языгыз. (1 балл) _____

2.2. *Урманга* сүзенең транскрипциясен языгыз (2 балл) _____

2.3. Сүзләрнең синонимнарын языгыз. (2 балл)

художник – _____ *көяз* – _____

2.4. *Жәймәсе* сүзенең мәгънәле кисәкләрен билгеләгез. (2 балл)

_____

2.5. Калын хәрәфләр белән бирелгән жөмлөгә жөмлө кисәкләре ягыннан анализ ясагыз. (4 балл)

3. Кышкы табигатьнең матурлыгы нидә? Фикерләрегезне 8-10 жөмлөдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. (10 балл)

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ

(2023-2024 нче уку елы)

9 нчы сыйныф

Үткәрү вакыты – 180 минут

Максималь балл – 68

I. Тестлардан дәрәс җавапны билгеләгез.

1. Жәмләдәге калын хәрәфләр белән бирелгән сүздәге аваз үзгәрешен билгеләгез. **(2 балл)**

Кош кунмаган агач юк. (Мәкаль)

- а) тартыклар чиратлашуы
- ә) яңгыраулыкта охшашлану
- б) ирен ассимиляциясе
- в) борын ассимиляциясе

2. Жәмләдәге ябык ижеклар санын билгеләгез. **(2 балл)**

Баш сау булса, бүрек табылыр. (Мәкаль)

- а) 5
- ә) 6
- б) 7
- в) 8

3. Жәмләдәге омонимнарның төрен билгеләгез. **(2 балл)**

Миләүшә бакчасында лилия, миләүшә һәм лалә чәчәкләрен үстерә.

- а) саф лексик
- ә) омофоннар
- б) омографлар
- в) омоформалар

4. Фразеологик әйтәлмә булмаган рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

- а) бишкә тапкырлау
- ә) бишкә төрләнү
- б) бишкә ярылу
- в) бишкә алып бергә саткан

5. Жәмләдәге ясалма сүзләрнең санын билгеләгез. **(2 балл)**

Булмәдә зәңгәр күлмәкле, ефәк шарфлы яшь кенә бер хатын утыра иде.

(Гомәр Бәширов)

- а) 2
- ә) 3

- б) 4
- в) 5

6. Ияртүче теркэгечне билгеләгез. (2 балл)

- а) эмма
- ә) вә
- б) яисә
- в) ягъни

7. Жөмләдәге калын хәрәфләр белән бирелгән сүзнең төрөн билгеләгез. (2 балл)

Кунак туймаса да рәхмәт әйтер. (Мәкаль)

- а) урын-вакыт килеше кушымчасы
- ә) кисәкчә
- б) теркэгеч
- в) ярдәмче фигыль

8. Жөмләнең иясен билгеләгез. (2 балл)

Ир-егет үзе өчен туа, иле өчен үлә. (Мәкаль)

- а) ир-егет
- ә) үзе
- б) иле
- в) туа, үлә

9. Мәкальләр арасыннан бер составлы фигыль жөмләне билгеләгез. (2 балл)

- а) һәр өйнең үз гадәте бар.
- ә) Гаилә – бәхет ачкычы.
- б) Өйдәге тавышны тышка чыгарма.
- в) Ата-бабалы кеше – тамырлы имән.

10. Мәкальләр арасыннан кушма жөмләне билгеләгез. (2 балл)

- а) Өнкәм йорты – алтын бишек.
- ә) Ана – шәфкать диңгезе.
- б) Кызыңның төсен мактама, эшен макта.
- в) Атасы барның бәхете бар.

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрәфләрне дәрәс итеп урнаштырып, мәкальне укыгыз һәм языгыз. (6 балл)

ТАА ГНУЫЫЫҢЛ ӘҮНЗННЕ РКӨӨШБ ЛБНУЛУЫ ЕЛТИ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

[y], [ү], [o], [ө] – иренлэшкән _____ авазлар. Сузык авазга тәмамланган ижек _____ ижек дип атала. Искергән сүзләр икегә бүленә: _____ һәм _____ сүзләр. Бәйләгеч кушымчаларга исемнең _____ һәм тартым кушымчалары керә. Алмашлык – исемне, сыйфатны, _____ һәм рәвешне алмаштырып килә торган мөстәкыйль сүз төркеме. Аваз ияртемнәреннән исем һәм _____ ясала. Төзелеше ягыннан ия _____ һәм тезмә була.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Жәмләләрне татар теленә тәржемә итеп языгыз. (8 балл)

Есть такие страны, где не растут леса. Есть такие люди, которые не знают, что такое лес. Но всё-таки люди не могли бы обойтись без леса. Лес это не только грибы, ягоды, лекарственные травы. Лес очищает воздух и выделяет кислород. Вот почему так важен для человека лес. (*Юрий Дмитриев*)

2. Төшөп калган хәрәфләрне языгыз. (3 балл)

Ки.. бездә далалар, урманнар,
К..п бездә дингезләр, елгалар.
Безнең ил – туганлык д..**р**ьясы.
Нич ти..**е** юк аның д..**н**ьяда.
Безнең бай жирләрдә бар да бар.
Мәрмәрләр, жәү..**ә**рләр табылалар.
Һәркемгә бәхетле яшәргә,
Иркенләп суларга һава бар.

(*Әхмәт Ерикәй*)

2.1. Сингармонизм законының рәт гармониясенә буйсынмаган сүзләрне күчереп языгыз. (2 балл) _____

2.2. Сүзләрнең антонимнарын языгыз. (2 балл)

киң – _____ **күп** – _____

2.3. **Һәркемгә** сүзенә мәгънәле кисәкләрен билгеләгез. (2 балл)

_____

2.4. **Бар** сүзләре кайсы сүз төркеменә карый? (2 балл)

2.5. Калын хәрәфләр белән бирелгән жәмләгә синтаксик анализ ясагыз. (3 балл)

3. “*Ил эче – алтын бишек*” диелә халык мәкалендә. “*Ватан барыннан да газиз*” дигән әйтем дә бар. Сөз бу турыда ничек уйлыйсыз? Фикерләрегезне 10-12 жәмләдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. (12 балл)

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ

(2023-2024 нче уку елы)

10 нчы сыйныф

Үткәрү вакыты – 180 минут

Максималь балл – 68

I. Тестлардан дәрәс җавапны билгеләгез.

1. Жәмләдәге ирен гармониясенә буйсынган сүзләр санын билгеләгез. (2 балл)

Олының сүзен оекка кыстыр. (Мәкаль)

- а) 1
- ә) 2
- б) 3
- в) 4

2. Жәмләдәге ТСТ (тартык+сузык+тартык) ижек калыбының санын билгеләгез. (2 балл)

Ашап эчкәндә дус яхшы, кайгылы көндә туган яхшы. (Мәкаль)

- а) 5
- ә) 6
- б) 8
- в) 10

3. Жәмләдәге омонимнарның төрен билгеләгез. (2 балл)

Бу – зур бүлмә, син аны икегә бүлмә!

- а) саф лексик
- ә) омофоннар
- б) омографлар
- в) омоформалар

4. Жәмләдәге ясалма сүзләрнең санын билгеләгез. (2 балл)

Эшсез килеп эшленең эшен калдырыр. (Мәкаль)

- а) 1
- ә) 2
- б) 3
- в) 4

5. *Кайнар* сыйфатының сыйфатланмышын билгеләгез. (2 балл)

- а) көн
- ә) аш
- б) жәй

в) тун

6. Жөмлөдөгө сүзлөрнөң кайсы сүз төркеменә караганлыгын билгеләгез. (2 балл)

Буласы жимеш чәчәгеннән үк беленә. (Мәкаль)

- а) сыйфат фигыль, исем, исем, кисәкчә, сыйфат фигыль
- ә) хикәя фигыль, исем, исем, кисәкчә, хикәя фигыль
- б) сыйфат фигыль, исем, исем, кисәкчә, хикәя фигыль
- в) шарт фигыль, исем, исем, кисәкчә, хикәя фигыль

7. Жөмлөдөгө калын хәрәфләр белән бирелгән сүзнөң кайсы сүз төркеменә караганлыгын билгеләгез. (2 балл)

Кешегә ярыйм дин ярылып үлеп булмый. (Мәкаль)

- а) бәйлек сүз
- ә) бәйлек
- б) хәл фигыль
- в) ияртүче теркәгеч

8. Жөмлөдөгө калын хәрәфләр белән бирелгән сүзнөң нинди жөмлө кисәгә икәнлеген билгеләгез. (2 балл)

Кызыңның төсен мактама, эшен макта. (Мәкаль)

- а) ия
- ә) хәбәр
- б) тәмамлык
- в) аергыч

9. Жөмлөнөң төрөн билгеләгез. (2 балл)

Эшенәң боткасы тәмле. (Мәкаль)

- а) гомум үтәүчеле бер составлы, тулы
- ә) гомум үтәүчеле бер составлы, ким
- б) билгеле үтәүчеле бер составлы, тулы
- в) ике составлы, тулы

10. Жөмлөнөң төрөн билгеләгез. (2 балл)

Ат булмаганда, ишәк тә ярап куя. (Мәкаль)

- а) синтетик иярчен тәмамлык жөмлө
- ә) синтетик иярчен күләм жөмлө
- б) синтетик иярчен вакыт жөмлө
- в) аналитик иярчен шарт жөмлө

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрәфләрне дәрәс итеп урнаштырып, мәкальне укыгыз һәм языгыз. (5 балл)

АУТТ ГУРТААНН НТААТШ ЙОКАМ АГАОРЙННК.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

_____ авазга тәмамланган ижек ябык ижек дип атала. _____ ижеккә сүзгә басым билгесе куелмый. _____ һәм һөнәрчелек сүзләре – кулланылышы чикләнгән сүзләр. Исемнәрдә күплек сан һәм иркәләү-кечерәйтү кушымчалары – _____ кушымчалары дип атала. _____ фигыль рус телендә юк. Сәбәп хәле _____ заманга, ә максат хәле _____ заманга карый. Теркәгечле тезмә кушма жөмлә компонентлары арасына _____ куела.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Жөмлөләрне татар теленә тәржемә итеп языгыз. (8 балл)

На столе лежит тёплый хлеб. Он так вкусно пахнет!

Большой путь проделал хлеб. Сначала золотые руки зерно посеяли. Урожай растили.

В золотом стебельке выросло зерно. Каждое утро серебряной росой умывался каждый колосок. (Т.Коломец)

2. Төшөп калган хәрәфләрне языгыз. (3 балл)

Бакчачы

Бик у..ган безнең бакчачы бабай,
Яше үзенең туксанда бугай.
Ул кояш белән бергә кузгала,
К..рә..ен ала, жи..ен сызгана.
Түтәлләр казый, гөлләр утырта,
Алмагачларның башларын к..рка.

Түтәлне тутырып үсә жиләкләр,
Нәр..ис, миләүшә, сөмбел һәм мәкләр.
Язын бакчага кайталар кошлар –
Безнең кадерле канатлы дуслар.
Үлсә дә бер көн безнең бакчачы,
Һәр яз яшәреп яшәр бакчасы.

(Муса Жәлил)

2.1. Сингармонизм законының ирен гармониясенә буйсынган сүзне күчереп языгыз. (1 балл) _____

2.2. **Кадерле** сүзенең транскрипциясен языгыз (2 балл) _____

2.3. Сүзләрнең антонимнарын языгыз. (2 балл)

уңган – _____ **язын** – _____

2.4. **Алмагачларның** сүзенең мәгънәле кисәкләрен билгеләгез. (3 балл)

2.5. Калын хәрәфләр белән бирелгән жөмлөгә синтаксик анализ ясагыз. (4 балл)

3. “**Хезмәт төбә – хәзинә**” диелә халык мәкалендә. “**Эш батыры – ил батыры**” дигән әйтем дә бар. Сөз бу турыда ничек уйлыйсыз? Фикерләрегезне 10-12 жөмлөдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. (12 балл)

Муниципаль тур

РУС ТЕЛЕНДӨ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӨ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ
(2023-2024 нче уку елы)
11 нче сыйныф

ВАРИАНТ 1

Үткәрү вакыты – 180 минут
Максималь балл – 70

I. Тестлардан дөрөс җавапны билгеләгез.

1. Жөмләдәге калын хәрәфләр белән бирелгән сүздәге аваз үзгәрешен билгеләгез. **(2 балл)**

Күршең үзеңнән яхшырак булсын. (Мәкаль)

- а) ирен ассимиляциясе
- ә) яңгыраулыкта охшашлану
- б) тел арты ассимиляциясе
- в) борын ассимиляциясе

2. Жөмләдәге ТСТ (тартык+сузык+тартык) ижек калыбының санын билгеләгез. **(2 балл)**

Уеныңны кайда уйнасаң, шунда калсын. (Мәкаль)

- а) 4
- ә) 5
- б) 6
- в) 8

3. Фразеологизмны билгеләгез. **(2 балл)**

- а) чәчләр үрә тору
- ә) чәчләр юешләнү
- б) чәчне үрү
- в) чәчне юу

4. Жөмләдәге ясалма сүзләрнең санын билгеләгез. **(2 балл)**

Эшләнеп бетмәгән эшнең бәясе тишекке бер тиен. (Мәкаль)

- а) 1
- ә) 2
- б) 3
- в) 4

5. Жөмләдәге фигыльләрнең төркөмчәләрен билгеләгез. **(2 балл)**

Кергәнче чыгар җиреңне кара. (Мәкаль)

- а) хэл фигыль, хикэя фигыль, боерык фигыль
- ә) хэл фигыль, хикэя фигыль, исем фигыль
- б) сыйфат фигыль, сыйфат фигыль, боерык фигыль
- в) хэл фигыль, сыйфат фигыль, боерык фигыль

6. Жөмлөдөгө калын хэрэфләр белән бирелгән сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын билгеләгез. **(2 балл)**

Агач эжимеше белән, адам эше белән. (Мәкаль)

- а) тезүче теркәгечләр
- ә) ияртүче теркәгечләр
- б) бәйләкләр
- в) бәйлек сүзләр

7. Жөмлөдөгө калын хэрэфләр белән бирелгән сүзнең нинди жөмлө кисәгә икәнлеген билгеләгез. **(2 балл)**

Яралы кошка таш атмыйлар. (Мәкаль)

- а) ия
- ә) урын хәле
- б) тәмамлык
- в) аергыч

8. Жөмләнең төрөн билгеләгез. **(2 балл)**

Сүз күп эжирдә эш аз була. (Мәкаль)

- а) гади жөмлө
- ә) теркәгечле тезмә кушма жөмлө
- б) теркәгечсез тезмә кушма жөмлө
- в) иярченле кушма жөмлө

9. Бирелгән жөмлөдөгө иярчен компонентның төрөн билгеләгез. **(2 балл)**

Ялкауның эжиренә бодай чәчсәң дә, билчән үсәр. (Мәкаль)

- а) аналитик иярчен аергыч жөмлө
- ә) аналитик иярчен урын жөмлө
- б) синтетик иярчен шарт жөмлө
- в) синтетик иярчен кире жөмлө

10. Жөмлөдөгө компонентлар санын билгеләгез. **(2 балл)**

Китә башласам, газиз әнкәем,

Яшь тулы күзең түбән иясең. (Шәмсия Жидангирова)

- а) 1
- ә) 2
- б) 3
- в) 4

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрефләрне дәрәс итеп урнаштырып, мәкальнә укыгыз һәм языгыз. (6 балл)

ҮЕЖҖАӘЛ ГТАЫЛА АЛШЮД АУЛБ ЛЙАЫМ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

_____ ассимиляция язуда чагылыш тапмый. Капма-каршы мәгънәле сүзләр _____ дип атала. Музфак – сүзләрнең _____ ижекләреннән кыскартылып ясалган исем. Хәл фигыль – _____ фигыль. Теркәгечләр ике төрле була: _____ һәм _____. Бер компоненты икенчесенә иярәп килгән кушма жөмлә _____ кушма жөмлә дип атала. _____ чаралар һәрвакыт иярчен жөмләнең хәбәре составында киләләр.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Шигырьдәге жөмләләрне татар теленә хикәя формасында тәржемә итеп языгыз. (7 балл)

Дружба это дар нам свыше.
Дружба это свет в окне.
Друг всегда тебя услышит.
Он не бросит и в беде.
Но не каждому дано
Знать, что дружба есть на свете,
Что с друзьями жить легко,
Веселее с ними вместе. (Юлия Белоусова)

2. Төшәп калган хәрефләрне языгыз. (3 балл)

Бакчачы бабай Чулпанга бер алма бирде. Чулпан алманы кояшка күтәрәп карады. Аннан соң вазага да салды. **С..ңыннан ул алманы өстәл өст..ндә тәгәрәтеп карады.** Алманың исеннән авызына сулар килде. Бу зур һәм матур алманы Чулпан ашарга к..зганды.

Менә Чулпан дәрәсләрен эзәрләп б..терде. Ул алманы кәг..зыгә т..рде дә мәктәпкә алып китте.

Бу зур алманы Чулпан иптәшләре белән бүлешеп ашады. Төшләрән мәктәп бакчасына утырттылар. Яз житкәч, яшь алмагачлар үсәр. (Идрис Туктардан)

2.1. Сингармонизм законының ирен гармониясенә буйсынган сүзләрне күчерәп языгыз. (3 балл) _____

2.2. **Чулпанга** сүзенә транскрипциясен языгыз (2 балл) _____

2.3. **Авызына сулар килде** фразеологизмының мәгънәсен аңлатыгыз. (1 балл)

2.4. Калын хәрефләр белән бирелгән жөмләсендәге сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын языгыз. (4 балл)

2.5. Кушма жөмләне табыгыз, синтаксик анализ ясагыз. (4 балл)

3. *“Юмартлык белән батырлык икесе бер чешмәдән ага”* диелә халык мәкалендә. *“Иң батыр кеше – үз нәфесен әсиңүче”* дигән әйтем дә бар. Сез бу турыда ничек уйлайсыз? Фикерләрегезне 12-15 жөмлөдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. (12 балл)

Муниципаль тур

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӘРЕ
(2023-2024 нче уку елы)
11 нче сыйныф

ВАРИАНТ 2

Үткәрү вакыты – 180 минут
Максималь балл – 70

I. Тестлардан дәрәс җавапны билгеләгез.

1. Жәмләдәге ирен гармониясенә буйсынган сүзләрнең саны дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Галимнең бер көне наданның бөтен гомеренә тора. (Мәкаль)

- а) 1;
- ә) 2;
- б) 3;
- в) 4.

2. Жәмләдә калын хәрәфләр белән бирелгән сүзнең куланылу активлыгы буенча кайсы төркемгә караганлыгы дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Кеше яңлыша-яңлыша галим булып. (Мәкаль)

- а) архаизм;
- ә) тарихи сүз;
- б) неологизм;
- в) фразеологизм.

3. Жәмләдәге ясалма сүзләр саны дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Атаң-анаң – чын дустаның, дус-ишләрең - юлдашың. (Мәкаль)

- а) 1;
- ә) 2;
- б) 3;
- в) 4.

4. Жәмләдәге алмашлыкларның төркемчәләре дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Эт үз койрыгын үзе күтәрмәсә, аны кем күтәрә? (Мәкаль)

- а) билгеләү, тартым, зат, сорау;

- ә) билгеләү, билгеләү, сорау, сорау;
- б) тартым, күрсәтү, билгеләү, сорау;
- в) билгеләү, билгеләү, зат, сорау.

5. Жөмлөдөгө фигыльләрнең төркемчөлөрө дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Уйламыйча эшлесең, чирләмичә үләрсең. (Мәкаль)

- а) хикяя фигыль, шарт фигыль, хәл фигыль, шарт фигыль;
- ә) шарт фигыль, шарт фигыль, хәл фигыль, хәл фигыль;
- б) хәл фигыль, шарт фигыль, хәл фигыль, хикяя фигыль;
- в) хәл фигыль, сыйфат фигыль, инфинитив, сыйфат фигыль.

6. Жөмлөдөгө калын хәрәфләр белән бирелгән сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын билгеләгез. **(2 балл)**

Агач эжимеше белән, адам эше белән. (Мәкаль)

- а) тезүче теркәгечләр
- ә) ияртүче теркәгечләр
- б) бәйләкләр
- в) бәйләк сүзләр

7. Жөмлөдөгө калын хәрәфләр белән бирелгән сүзнең нинди жөмлө кисәгә икәнлеген билгеләгез. **(2 балл)**

Яралы кошка таи атмыйлар. (Мәкаль)

- а) ия
- ә) урын хәле
- б) тәмамлык
- в) аергыч

8. Жөмлөнөң төрөн билгеләгез. **(2 балл)**

Сүз күп эжирдә эш аз була. (Мәкаль)

- а) гади жөмлө
- ә) теркәгечле тезмә кушма жөмлө
- б) теркәгечсез тезмә кушма жөмлө
- в) иярченле кушма жөмлө

9. Бирелгән жөмлөдөгө иярчен компонентның төрөн билгеләгез. **(2 балл)**

Ялкауның эжиренә бодай чәчсәң дә, билчән үсәр. (Мәкаль)

- а) аналитик иярчен аергыч жөмлө
- ә) аналитик иярчен урын жөмлө
- б) синтетик иярчен шарт жөмлө
- в) синтетик иярчен кире жөмлө

10. Жөмлөдөгө компонентлар санын билгеләгез. **(2 балл)**

Китә башласам, газиз әнкәем,

Яшь тулы күзең түбән иясең. (Шәмсия Жһангирова)

- а) 1
- ә) 2
- б) 3
- в) 4

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрефләрне дәрәс итеп урнаштырып, мәкальне укыгыз һәм языгыз. (6 балл)

ҮЕЖЯӘЛ ГТАЫЛА АЛШЮД АУЛБ ЛЙАЫМ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

_____ ассимиляция язуда чагылыш тапмый. Капма-каршы мәгънәле сүзләр _____ дип атала. Музфак – сүзләрнең _____ ижекләреннән кыскартылып ясалган исем. Хәл фигыль – _____ фигыль. Теркәгечләр ике төрле була: _____ һәм _____. Бер компоненты икенчесенә ияреп килгән кушма жөмлө _____ кушма жөмлө дип атала. _____ чаралар һәрвакыт иярчен жөмләнең хәбәре составында киләләр.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Шигырьдәге жөмлөләрне татар теленә хикәя формасында тәржемә итеп языгыз. (7 балл)

Дружба это дар нам свыше.
Дружба это свет в окне.
Друг всегда тебя услышит.
Он не бросит и в беде.
Но не каждому дано
Знать, что дружба есть на свете,
Что с друзьями жить легко,
Веселее с ними вместе. (Юлия Белоусова)

2. Төшөп калган хәрефләрне языгыз. (3 балл)

Бакчачы бабай Чулпанга бер алма бирде. Чулпан алманы кояшка күтәреп карады. Аннан соң вазага да салды. С..нннан ул алманы өстәл өст..ндә тәгәрәтеп карады. Алманың исеннән авызына сулар килде. Бу зур һәм матур алманы Чулпан ашарга к..зганды.

Менә Чулпан дәрәсләрен әзерләп б..ттерде. Ул алманы кәг..згә т..рде дә мәктәпкә алып китте.

Бу зур алманы Чулпан иптәшләре белән бүлешеп ашады. Төшләрән мәктәп бакчасына утырттылар. Яз житкәч, яшь алмагачлар үсәр. (Идрис Туктардан)

2.1. Сингармонизм законының ирен гармониясенә буйсынган сүзләрне күчереп языгыз. (3 балл) _____

2.2. *Чулпанга* сүзенең транскрипциясен языгыз (2 балл) _____

2.3. *Авызына сулар килде* фразеологизмының мәгънәсен аңлатыгыз. (1 балл)

2.4. Калын хәрәфләр белән бирелгән жөмләсендәге сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын языгыз. (4 балл)

2.5. Кушма жөмләне табыгыз, синтаксик анализ ясагыз. (4 балл)

3. *“Юмартлык белән батырлык икесе бер чиимәдән ага”* диелә халык мәкалендә. *“Иң батыр кеше – үз нәфесен әңиңүче”* дигән әйтем дә бар. Сөз бу турыда ничек уйлайсыз? Фикерләрегезне 12-15 жөмләдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. (12 балл)

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӘН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ
(2023-2024 нче уку елы)
11 нче сыйныф

ВАРИАНТ 3

Үткәрү вакыты – 180 минут
Максималь балл – 70

I. Тестлардан дәрәс җавапны билгеләгез.

1. Ирен ассимиляциясе чагылыш тапкан сүз кулланылган мәкальне билгеләгез. (2 балл)

- а) *Мең чакрымлык юл да бер адымнан башлана.*
- ә) *Кызыңның төсен мактама, эшен макта.*
- б) *Ир бала унбиштә – өй хуҗасы.*
- в) *Юлны яхшы белгән арымас.*

2. Икеюллыкта бирелгән омонимнарның төрә дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

*Чәчәк тоткан кулларына Чәчәк,
Шатлык тулы күзләрендә – чәчәк. (Ямаш Игәнәй)*

- а) саф;
- ә) омофон;
- б) омограф;
- в) омоформа.

3. Жәмләдәге калын хәрәфләр белән бирелгән сүзнең синонимы дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Сандугач үз әңирендә сайрый. (Мәкаль)

- а) *саескан;*
- ә) *былбыл;*
- б) *чәүкә;*
- в) *чыпчык.*

4. Мәкальдәге ясалма сүзләр дәрәс күрсәтелгән рәтне билгеләгез. (2 балл)

Картлыгың бәхетле булсын дисәң, яшьлегеңдә ялкау булма. (Мәкаль)

- а) *картлыгың, бәхетле, яшьлегеңдә;*
- ә) *картлыгың, яшьлегеңдә;*
- б) *картлыгың, бәхетле, яшьлегеңдә, ялкау;*
- в) *картлыгың, бәхетле, яшьлегеңдә, ялкау, булма.*

5. Жөмлөдөгө калын хэрэфлэр белән бирелгән сүзнең кайсы сүз төркеменә караганлыгы дөрес күрсәтелгән рәтне билгеләгез. **(2 балл)**

Ахмакка биргән киңәш далага аткан ук кебек. (Мәкаль)

- а) бәйлек сүз;
- ә) кисәкчә;
- б) баш килешне таләп итүче бәйлек;
- в) хәбәрлек сүз.

6. Жөмлөдөгө калын хэрэфлэр белән бирелгән сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын билгеләгез. **(2 балл)**

Агач эжимеше белән, адам эше белән. (Мәкаль)

- а) тезүче теркәгечләр
- ә) ияртүче теркәгечләр
- б) бәйлекләр
- в) бәйлек сүзләр

7. Жөмлөдөгө калын хэрэфлэр белән бирелгән сүзнең нинди жөмлө кисәгә икәнлеген билгеләгез. **(2 балл)**

Яралы кошка таш атмыйлар. (Мәкаль)

- а) ия
- ә) урын хәле
- б) тәмамлык
- в) аергыч

8. Жөмлөнөң төрөн билгеләгез. **(2 балл)**

Сүз күп эжирдә эш аз була. (Мәкаль)

- а) гади жөмлө
- ә) теркәгечле тезмә кушма жөмлө
- б) теркәгечсез тезмә кушма жөмлө
- в) иярченле кушма жөмлө

9. Бирелгән жөмлөдөгө иярчен компонентның төрөн билгеләгез. **(2 балл)**

Ялкауның эжиренә бодай чәчсәң дә, билчән үсәр. (Мәкаль)

- а) аналитик иярчен аергыч жөмлө
- ә) аналитик иярчен урын жөмлө
- б) синтетик иярчен шарт жөмлө
- в) синтетик иярчен кире жөмлө

10. Жөмлөдөгө компонентлар санын билгеләгез. **(2 балл)**

Китә башласам, газиз әнкәем,

Яшь тулы күзең түбән иясең. (Шәмсия Жидангирова)

- а) 1
- ә) 2
- б) 3
- в) 4

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрефләрне дәрәс итеп урнаштырып, мәкальнә укыгыз һәм языгыз. (6 балл)

ҮЕЖҖЯӘЛ ГТАЫЛА АЛШЮД АУЛБ ЛЙАЫМ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

_____ ассимиляция язуда чагылыш тапмый. Капма-каршы мәгънәле сүзләр _____ дип атала. Музфак – сүзләрнең _____ ижекләреннән кыскартылып ясалган исем. Хәл фигыль – _____ фигыль. Теркәгечләр ике төрле була: _____ һәм _____. Бер компоненты икенчесенә иярәп килгән кушма жөмлә _____ кушма жөмлә дип атала. _____ чаралар һәрвакыт иярчен жөмләнең хәбәре составында киләләр.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Шигырьдәге жөмләләрне татар теленә хикәя формасында тәржемә итеп языгыз. (7 балл)

Дружба это дар нам свыше.
Дружба это свет в окне.
Друг всегда тебя услышит.
Он не бросит и в беде.
Но не каждому дано
Знать, что дружба есть на свете,
Что с друзьями жить легко,
Веселее с ними вместе. (Юлия Белоусова)

2. Төшөп калган хәрефләрне языгыз. (3 балл)

Бакчачы бабай Чулпанга бер алма бирде. Чулпан алманы кояшка күтәрәп карады. Аннан соң вазага да салды. **С..ңыннан ул алманы өстәл өст..ндә тәгәрәтеп карады.** Алманың исеннән авызына сулар килде. Бу зур һәм матур алманы Чулпан ашарга к..зганды.

Менә Чулпан дәрәсләрен әзерләп б..терде. Ул алманы кәг..згә т..рде дә мәктәпкә алып китте.

Бу зур алманы Чулпан иптәшләре белән бүлешеп ашады. Төшләрән мәктәп бакчасына утырттылар. Яз житкәч, яшь алмагачлар үсәр. (Идрис Туктардан)

2.1. Сингармонизм законының ирен гармониясенә буйсынган сүзләрне күчәрәп языгыз. (3 балл) _____

2.2. **Чулпанга** сүзенә транскрипциясен языгыз (2 балл) _____

2.3. **Авызына сулар килде** фразеологизмының мәгънәсен аңлатыгыз. (1 балл)

2.4. Калын хәрефләр белән бирелгән жөмләсендәге сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын языгыз. (4 балл)

2.5. Кушма жөмлөнө табыгыз, синтаксик анализ ясагыз. (4 балл)

4. “Юмартлык белән батырлык икесе бер чиймәдән ага” диелә халык мәкалендә. “Иң батыр кеше – үз нәфесен әңиңүче” дигән әйтем дә бар. Сөз бу турыда ничек уйлайсыз? Фикерләрегезне 12-15 жөмлөдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. (12 балл)

РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӘЧЕН
ТАТАР ТЕЛЕННӨН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ
(2023-2024 нче уку елы)
11 нче сыйныф

ВАРИАНТ 4

Үткәрү вакыты – 180 минут
Максималь балл – 70

I. Тестлардан дөрес жавапны билгеләгез.

1. Борын тартыкларының барысы да кулланылган жавапны билгеләгез. (2 балл)

- а) *Кызлар кояш баеганны күрергә тау башына менделәр.*
- ә) *Салават белән Алмаз – авылдашлар.*
- б) *Әтием кибеттән яңа пешкән икмәк сатып алды.*
- в) *Равил чаңгы шуарга яратмый.*

2. Жөмлэдәге ТСТ (тартык+сузык+тартык) ижек калыбының санын билгеләгез. (2 балл)

Уеныңны кайда уйнасаң, шунда калсын. (Мәкаль)

- а) 4
- ә) 5
- б) 6
- в) 8

3. Фразеологизмны билгеләгез. (2 балл)

- а) чәчләр үрә тору
- ә) чәчләр юешләнү
- б) чәчне үрү
- в) чәчне юу

4. Жөмлэдәге ясалма сүзләрнең санын билгеләгез. (2 балл)

Эшләнеп бетмәгән эшнең бәясе тишекле бер тиен. (Мәкаль)

- а) 1
- ә) 2
- б) 3
- в) 4

5. Жөмлэдәге фигыльләрнең төркөмчәләрен билгеләгез. (2 балл)

Кергәнче чыгар әңиреңне кара. (Мәкаль)

- а) хэл фигыль, хикэя фигыль, боерык фигыль
- ә) хэл фигыль, хикэя фигыль, исем фигыль
- б) сыйфат фигыль, сыйфат фигыль, боерык фигыль
- в) хэл фигыль, сыйфат фигыль, боерык фигыль

6. Жөмлөдөгө калын хэрэфләр белән бирелгән сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын билгеләгез. **(2 балл)**

Агач эжимеше белән, адам эше белән. (Мәкаль)

- а) тезүче теркәгечләр
- ә) ияртүче теркәгечләр
- б) бәйләкләр
- в) бәйлек сүзләр

7. Жөмлөдөгө калын хэрэфләр белән бирелгән сүзнең нинди жөмлө кисәгә икәнлеген билгеләгез. **(2 балл)**

Яралы кошка таш атмыйлар. (Мәкаль)

- а) ия
- ә) урын хәле
- б) тәмамлык
- в) аергыч

8. Жөмләнең төрөн билгеләгез. **(2 балл)**

Сүз күп эжирдә эш аз була. (Мәкаль)

- а) гади жөмлө
- ә) теркәгечле тезмә кушма жөмлө
- б) теркәгечсез тезмә кушма жөмлө
- в) иярченле кушма жөмлө

9. Бирелгән жөмлөдөгө иярчен компонентның төрөн билгеләгез. **(2 балл)**

Ялкауның эжиренә бодай чәчсәң дә, билчән үсәр. (Мәкаль)

- а) аналитик иярчен аергыч жөмлө
- ә) аналитик иярчен урын жөмлө
- б) синтетик иярчен шарт жөмлө
- в) синтетик иярчен кире жөмлө

10. Жөмлөдөгө компонентлар санын билгеләгез. **(2 балл)**

Китә башласам, газиз әнкәем,

Яшь тулы күзең түбән иясең. (Шәмсия Жидангирова)

- а) 1
- ә) 2
- б) 3
- в) 4

II. Башыгызны эшләтегез.

Хәрефләрне дәрәс итеп урнаштырып, мәкальнә укыгыз һәм языгыз. (6 балл)

ҮЕЖҖАӘЛ ГТАЫЛА АЛШЮД АУЛБ ЛЙАЫМ.

III. Теоретик бирем.

Сызыклар өстенә тиешле сүзләрне языгыз. (8 балл)

_____ ассимиляция язуда чагылыш тапмый. Капма-каршы мәгънәле сүзләр _____ дип атала. Музфак – сүзләрнең _____ ижекләреннән кыскартылып ясалган исем. Хәл фигыль – _____ фигыль. Теркәгечләр ике төрле була: _____ һәм _____. Бер компоненты икенчесенә иярәп килгән кушма жөмлә _____ кушма жөмлә дип атала. _____ чаралар һәрвакыт иярчен жөмләнең хәбәре составында киләләр.

IV. Гамәли-ижади бирем.

1. Шигырьдәге жөмлөләрне татар теленә хикәя формасында тәржемә итеп языгыз. (7 балл)

Дружба это дар нам свыше.
Дружба это свет в окне.
Друг всегда тебя услышит.
Он не бросит и в беде.
Но не каждому дано
Знать, что дружба есть на свете,
Что с друзьями жить легко,
Веселее с ними вместе. (Юлия Белоусова)

2. Төшәп калган хәрефләрне языгыз. (3 балл)

Бакчачы бабай Чулпанга бер алма бирде. Чулпан алманы кояшка күтәрәп карады. Аннан соң вазага да салды. С..ннан ул алманы өстәл өст..ндә тәгәрәтеп карады. Алманың исеннән авызына сулар килде. Бу зур һәм матур алманы Чулпан ашарга к..зганды.

Менә Чулпан дәрәсләрен эзәрләп б..ттерде. Ул алманы кәг..зыгә т..рде дә мәктәпкә алып китте.

Бу зур алманы Чулпан иптәшләре белән бүлешеп ашады. Төшләрән мәктәп бакчасына утырттылар. Яз житкәч, яшь алмагачлар үсәр. (Идрис Туктардан)

2.1. Сингармонизм законының ирен гармониясенә буйсынган сүзләрне күчәрәп языгыз. (3 балл) _____

2.2. *Чулпанга* сүзенә транскрипциясен языгыз (2 балл) _____

2.3. *Авызына сулар килде* фразеологизмының мәгънәсен аңлатыгыз. (1 балл)

2.4. Калын хәрефләр белән бирелгән жөмләсендәге сүзләрнең кайсы сүз төркеменә караганлыгын языгыз. (4 балл)

2.5. Кушма жөмләне табыгыз, синтаксик анализ ясагыз. (4 балл)

5. *“Юмартлык белән батырлык икесе бер чешмәдән ага”* диелә халык мәкалендә. *“Иң батыр кеше – үз нәфесен әсиңүче”* дигән әйтем дә бар. Сез бу турыда ничек уйлайсыз? Фикерләрегезне 12-15 жөмлөдән торган бәйләнешле текст итеп языгыз. (12 балл)